

Lærervejledning: På Sporet af Kunsthistorien

Mogens Møller: 4 kvadratiske rammer. 1966.

Forløb: På sporet af kunsthistorien.

Målgruppe: 4.-10. klasse

Fag: Dansk, billedkunst.

Indledning

I materialet her kan du hente inspiration til arbejdet med dansk kunsthistorie gennem de sidste 300 år. Materialet kan bruges i undervisningen i folkeskolens mellemtrin og udskoling. Materialet tager udgangspunkt i undervisningsforløbet *På sporet af kunsthistorien* på Sorø Kunstmuseum og indeholder elevopgaver samt forslag til aktiviteter. Det er struktureret ud fra et før, under og efter museumsbesøget, men opgaverne til efter bearbejdning af museumsbesøget kan også bruges i forbindelse med forberedelsen alt efter klassens dagsorden.

Struktur

- 1) Undervisningsforløbet *På sporet af kunsthistorien* introduceres i klassen af underviseren.
- 2) På museet modtages klassen af museets kunstformidler, der gennem dialog med eleverne går i dybden med kunsthistorien gennem udvalgte værker. Undervejs vil eleverne arbejde i grupper og blive introduceret til forskellige metodiske greb.
- 3) Evt. værkstedsarbejde.
- 4) Besøget på museet efterbehandles hjemme i klassen.

FØR - forberedelse på skolen

Introduktion

- Introducer forløbet ved at tale om, at KUNSTHISTORIEN udvikler sig i samspil med omverdenen: historiske begivenheder, teknologi, populærkultur, andre æstetiske udtryksformer etc.
- Lad eleverne brainstorme på, hvad der kendetegner KUNSTEN hhv. 'før' og 'nu'.
- Hvordan så kunsten ud i gamle dage? Hvordan ser den ud i dag?

Københavns 1. jernbane, 1848

H. C. Andersen (1805-1875) skriver i 1842 *En digters bazar*, stærkt inspireret i både form og indhold af sin første togtur.

Mindmaps

- Eleverne skal i små grupper lave to forskellige mindmaps: 1) Kunst i dag, 2) Kunst i gamle dage.
- De skal komme ind på følgende: Hvilken rolle spillede kunstneren? Hvad skildrede kunsten? Hvilke materialer og medier brugte de, fx maleri, foto, installation, performance etc.
- Hæng de færdige mindmaps op i klassen og lad de enkelte grupper fremlægge for hinanden.

Tidslinje - historisk overblik

- Eleverne skal nu arbejde med de kunsthistoriske problematikker. Start evt. med en tidslinje på tavlen, hvor I sammen tilføjer perioder, som I fx har arbejdet med, skal gennemgå eller på anden vis er relevante for eleverne.
- Det kan fx være fra 1700 tallet over guldalderen til det moderne gennembrud.
- Fordel de forskellige perioder og lad eleverne i grupper arbejde med en udvalgt periode. De skal på egen hånd undersøge, hvad der karakteriserer denne. Det kan fx være det borgerlige portræt, nationalromantikken, folkelivsbilleder, socialrealisme, kubisme, konkret kunst, minimalisme, konceptkunst, popkunst, 80'erkunst, samtidskunst.
- Grupperne kan evt. gå på nettet eller biblioteket.
- Grupperne skal fremlægge resultatet for hinanden og I kan evt. skrive stikord på en tidslinje, der sættes op i klassen inden forløbet.

Opsamling

- Lav en fælles opsamling på elevernes mindmaps og tidslinje-arbejde.
- Præsenter afslutningsvis Sorø Kunstmuseum og fortæl, at I her vil arbejde videre med kunsthistorien gennem udvalgte kunstværker. I vil her se på, hvordan kunsten udvikler sig i samspil med historien, men også få et indblik i, at kunsten er en størrelse, der reagerer på sig selv og er i dialog med tidligere retninger og udtryksformer. Vis evt. eksempler på kunstværker. (Se senere i lærervejledningen)

Elevspørgsmål: Refleksion over kunst og historie

- Hvordan kan kunsten afspejle krig? Et kendt eksempel fra den internationale kunsthistorie er Pablo Picassos *Guernica*, der handler om den spanske borgerkrig. Billedet er blevet et anti-krigs symbol. Analysér billedet og undersøg hvorfor. Kan kunsten formidle en anden viden om krigen end fx historisk fakta?

Pablo Picassos *Guernica*

- Er det kunstnerens opgave at deltage i samfundsrelevante spørgsmål eller skal den 'passe sig selv'?
- Hvem bestemmer, hvad 'rigtig' kunst er, og hvorfor ændrer kunsten sig hele tiden?
- Er du mest til romantiske landskabsmalerier eller kølig industriel konceptkunst? Er kunst et spørgsmål om personlig smag?

P.C. Skovgaard: *Udsigt over Skarritsø*, 1844.

Mogens Møller: 4 kvadratiske rammer. 1966.

Kort om Sorø Kunstmuseum

Sorø Kunstmuseum åbner i 1943 på initiativ af Sorøansk Samfund. Museet har til huse i en fredet ejendom, opført i 1832 som bolig for godsforvalteren ved Sorø Akademi. I 2011 udvides museet med en ny tilbygning, tegnet af Lundgaard & Tranberg Arkitekter. Tilbygningen er et flot eksempel på, hvordan en moderne arkitektur føjer sig til en eksisterende bygning med respekt for historien og de historiske omgivelser. Museets samling rummer ca. 2300 værker, som spænder over 350 års dansk kunst. Nyd en perlerække af malerier af de vigtigste kunstnere i den danske kunsthistorie fra 1700-tallet til i dag. Museet har derudover to specialsamlinger af russisk kunst: Russisk kunst fra 1870-1930, doneret af Hermod Lannung samt landets største og fineste samling af russiske ikoner fra 1500-1900, doneret af Per Schrøder, Hermod Lannung og Lorentz Jørgensen.

UNDER: Sorø Kunstmuseum

Intro

På museet starter vi forløbet med en fælles undersøgelse af begrebet kunsthistorie. Vi samler op på elevernes overvejelser fra skolen og ser sammen nærmere på, hvordan kunsten kan give et autentisk og levende indblik i en tids kultur og samfund.

Læringsmål

Stimulere en nysgerrig og undersøgende tilgang til at opleve kunst og gå på museum; styrke viden om og forståelse for kunstfeltets mangfoldighed herunder kunstnerrollen og kunstens materialer; understøtte elevernes evne til at samtale om visuelle udtryk; stimulere deres fantasi og lyst til at udtrykke sig visuelt.

I dialog med kunsten

Sammen med museets kunstformidler undersøger eleverne en række kunstværker, som afspejler den kunsthistoriske udvikling samt kunstens relation til historie, kultur og samfund på et givent tidspunkt. Vi går til dels kronologisk til værk men fokuserer også på korrespondancer og ligheder på tværs af tid, udtryk og medier. Vi zoomer ind på relevante værker og analyserer ud fra forskellige metoder deres tema. Nedenfor ses en række eksempler på kunstværker, som kan gennemgås på museet. Vær opmærksom på, at de viste værker ikke nødvendigvis vil indgå i forløbet, da der løbende foretages ændringer i udstillingen af museets faste samling.

Christen Dalsgaard: *Stengangen på Sorø Akademi*. 1871.

L.A. Ring: *Maduddeling på Frederiksberg*. 1887

Per Kirkeby: *Den langløbede Colt*. 1966

Claus Carstensen: *Benjamin*. 1986.

EFTER: På skolen

Her finder du forslag til elevdiskussioner og -opgaver, der kan bruges som opsamling og bearbejdning af museumsbesøget. Det er opdelt i 5 perspektiverende temaer, som alle relaterer sig til det kunsthistoriske perspektiv. Emnerne kan differentieres alt efter fag, trinmål og klassens dagsorden.

De 5 temaer er:

- 1) Grundloven og det nationalromantiske
- 2) Virkelighedens indtog i kunsten
- 3) Forbrugssamfund og masseproduktion
- 4) Kunstnerrollen
- 5) Et fotografisk blik på kunsthistorien

1) Grundloven og det nationalromantiske

Grundloven indføres i Danmark i 1849. Danmark er i krig med Tyskland og på mange måder falder etableringen af demokrati i Danmark sammen med en stigende nationalisme. Danmark mister land til Tyskland og fokuserer samtidig på det danske sprog og den danske nationalitet.

Kunstkritikeren N.L. Høyen holder i 1844 i foredraget *Om Betingelserne for en skandinavisk Nationalkunsts Udvikling*. Her formulerer han dagsordenen for den danske kunst: den skal være dansk og med danske motiver. En væsentlig pointe er, at det danske folk har fået sin nationale egenart fra landskabet. Naturforskeren H.C. Ørsted karakteriserer det danske folk på denne måde: *"godmodig, munter, beskeden, uden tilbøjelighed til Vold og til Rænker, sjældent heftig i sine Lidenskaber, ... med naturlig Tilbøjelighed til Fred og god Orden i Samfundet."*

De nationalromantiske landskabsskildringer er en vigtig del af den danske Guldalder (1800-1840) og i forlængelse heraf finder man folkelivsbillederne (1840-1870). Nationalromantikken i billedkunsten er et udtryk for kunstnerens stræben efter et karakteristisk dansk landskab eller en særlig dansk og 'oprindelig' folkesjæl.

I dag diskuterer man den nationale identitet i lyset af bl.a. globaliseringen, EU og indvandring. Spørgsmålet om national identitet er komplekst, ligesom kulturmøder og gensidig kulturel påvirkning foregår hele tiden.

Elevdiskussion:

- Hvilke positive og negative betydninger rummer begrebet national identitet? Hvad forbinder eleverne med det at være 'dansk'? (Diskutér fx ord og begreber som Dansk Folkeparti, kolonihave, Den lille havfrue, YouTube, google etc.)
- Hvad kan være positivt ved at have flere nationale identiteter? Og hvilke udfordringer er der, når to eller flere nationale identiteter skal leve side om side i et enkelt menneske - fx hvis man er flyttet til et andet land? Hvad vil du savne mest, hvis du skulle flytte fra Danmark permanent eller i længere tid? En tradition, madvarer, der er svære at opdrive i udlandet (lakridser og rugbrød fx), en særlig tid på året etc.

Eleveopgave: I Danmark er jeg født

- Sammenlign H.C. Andersen oprindelige version fra 1844 med Natashas version fra 2007. Hvad siger de forskellige versioner om Danmark og det at være dansk? Hvordan ville et dansk landskabsmaleri anno 2012 se ud?
- Lad eleverne lave et værk, der repræsenterer deres dagsaktuelle version af 'det danske landskab'. Find evt. inspiration i Natashas tekst. De skal selv vælge medie og materiale, og 'landskabet' kan bestå af lyd, billeder, ting osv.

H.C. Andersen:

I Danmark er jeg født, dér har jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min verden går.
Du danske sprog, du er min moders stemme,
så sødt velsignet du mit hjerte når.
Du danske, friske strand,
hvor oldtids kæmpegrave
stå mellem æblegård og humlehave.
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Hvor reder sommeren vel blomstersengen
mer rigt end her, ned til den åbne strand?
Hvor står fuld månen over kløverengen
så dejligt som i bøgens fædreland?
Du danske, friske strand,
hvor Danebroggen vajer, -
Gud gav os den, - Gud giv den bedste sejer!
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Engang du herre var i hele Norden,
bød over England, - nu du kaldes svag,
et lille land, og dog så vidt om jorden
end høres danskens sang og mejselslag.
Du danske, friske strand,
plovjernet guldhorn finder,
Gud giv dig fremtid, som han gav dig minder!
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,
hvor sproget er min moders bløde stemme
og som en sød musik mit hjerte når.
Du danske, friske strand
med vilde svaners rede,
I grønne ø'r, mit hjertes hjem hernede!
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Natasha. (uddrag)

Verden, den er stor
Mærk dig mine ord
Jeg trives hvor jeg bor
Men jeg savner Sudan og den røde jord
Min far, min søster og min bror... ye-ah

I Danmark er jeg født
Der har jeg hjemme
Der har jeg rod, og
Derfra min verden går
Men jeg tøver år efter år
Kan ikke se hele den vide verden hvor
Jeg skal blive gammel, slå mig ned og byg' min bondegård...

Skal jeg blive hos min mor
Og de hårde vintre i det kolde Nord
Eller skal jeg søge sydpå ad tropiske rytmespor
Hjælp mig Odin og Thor!
(...)
Jeg rejser væk igen og letter mit tungsind
Fuld galop i den varme ørkenvind
Hesten den er døbt og købt, af Bin Laden, jeg vinder løb
Som første kvinde
og Sudan er over ende... Ingensteds
har jeg følt mig så elsket og så hjem'
Familien og de mange smil får mig til at glem' alt
det danske sprog er min modersstemm'
Kalder på mig inden længe
med et suk, pudser jeg min vinge
For at vende næsen stik nord igen
Men noget inden i mig trækker mod Caribien
Der er en melodi
Så simpel og så fri, jeg synger med, for den har sat sig inden i
(...)
Danmark du fryser nu
Mennesker de gyser nu
Lang er din vinter
Jeg nynner den om hyacinter, men
Jeg ved at solen er væk igen
Og jeg skal langt for at finde den
Så jeg tyr' til min musik, og jeg fatter papir og pen... ye-ah

Jeg skriver sange om blandet blod
om den storm, der raser i mit hoved
Om at vælge eller vrage, om at være, om at vise mod...
overskud

Det er komplet lige meget, hvor pæredansk jeg er
Jeg vil altid være hende "Den lille mørke dér"
"Er du adopteret?"
"Kommer du fra Indien?"
"Har du en far?"
"Hvor kommer du fra?"
Og jeg må svare: "Islands Brygge det er da klart"
Jeg føler mig dansk og det er nemt at blende ind
Men der vil altid være en Pia, en Johnny og en Evarsten
Der synes jeg er for dum og grim, og bør sendes hjem
Men fuck nu dem, for jeg ved at hele Verden er mit hjem
Kom igen!
I Sudan har jeg kærlighed og slægt
Men mangler karrieren og skal ik' giftes væk
Jamaica har min karriere i tjek
(...)
Jeg prøver lykken år efter år
Og jeg ved li' præcis hvor jeg står
I Sudan er jeg en blegfis
Og i Danmark det sorte får... mæhhhh

2) Virkeligheden i kunsten

Kunsten afspejler historiske forhold som industrialisering, urbanisering og samt de nye teknologiske landvindinger, der for alvor tager fart i midten af 1800-tallet. I slutningen af 1800-tallet taler man om virkelighedens indtog i billedkunsten i form af Det Moderne Gennembrud. Kunsten skal ikke længere idealisere, som f.eks. i Guldalderen, men derimod vise den virkelige verden. Mange kunstnere interesserer sig i denne periode for det socialrealistiske og klasseforskellen i det voksende bysamfund. Et eksempel er kunstneren L.A. Rings værk *Maduddeling på Frederiksberg* (1887), som skildrer en hverdagssituation med gratis maduddeling i et folkekøkken. Gennem et naturalistisk udtryk registrerer og viser Ring klasseforskellen og den sociale uretfærdighed – den rå virkelighed uden poetisk indpakning. Senere i kunsthistorien, særligt fra 1990'erne og frem, er der en tendens til, at kunstnerne igen retter opmærksomheden mod 'virkeligheden' i form af det private og sociale, samfundet og den politiske dagsorden. Joachim Koesters fotoserie *Day for Night, Christiania* viser fristaden Christiania gennem brug af et mørkeblåt filter, der kaster et måneskins- og drømmeagtigt skær over stedet. Værket sætter tanker i gang om stedets historie, nutid og fremtid og er et oplagt udgangspunkt for en diskussion af samfundsmæssige spørgsmål, kunstværkets tætte forhold til virkeligheden samt værkets ønske om at række ud til beskueren og betone sociale relationer.

Elevspørgsmål

- Skal kunsten beskæftige sig med verden uden for museet? Kan kunsten sige noget om virkeligheden, som fx ikke kan udtrykkes gennem et læserbrev?

Fotoopgave: Fotografi og virkelighed:

- Man siger, at fotografiet har en særlig evne til at skildre virkeligheden. Eleverne skal derfor i grupper bruge fotografiet til at udtrykke en 'virkelig' problemstilling: social, politisk etc.
- Gruppen skal tage et fotografi, der giver anledning til diskussion om et særligt emne. Det må gerne have en overskrift men skal også være i stand til at tale for sig selv. Det kan fx være, at jeres billede dokumenterer ulækre toiletter på skolen, skildrer det positive samvær blandt skolens 'hemmelige' rygere eller sætter fokus på emner som miljø, mobning, venskab etc.

Idéer til projektarbejde:

- Undersøg forholdet mellem kunst og virkelighed hos samtidskunstgrupper som A-kassen og Superflex. De 'blander sig' ofte i aktuelle politiske problemstillinger eller har en konkret social dagsorden med deres værker. Superflex har fx lavet en videoværket *Flooded McDonald's*, hvor en MacDonalds restaurant oversvømmes, og de har lavet projektet *Biogas i Afrika*, der både forbedrer adgangen til energikilder i Afrika og provokerer til diskussioner om kunstens forhold til virkeligheden. I kan også undersøge forholdet mellem kunst og virkelighed hos fotografer som Nan Goldin, Richard Billingham og Wolfgang Tillmans.

3) Forbrugssamfund og masseproduktion

Kunsthistoriens udvikling i 1950'erne og 1960'erne afspejler på mange måder den samfundsudvikling, kunsten er et produkt af. Fænomener som masseproduktion, anonymisering, gentagelse og monoton beskriver både forbrugersamfundets industrielle fremstilling af dagligvarer og forbrugsgoder men også den kunstneriske praksis, som gør sig gældende for en lang række *minimalistiske* kunstnere i disse årtier. I England og USA opstår en anden kunstretning, nemlig popkunsten, som har samme udgangspunkt i det moderne forbrugersamfund som minimalismen. Men udtrykket er et helt andet, som det fremgår af museets værker af bl.a. Per Kirkeby og Albert Mertz, der benytter sig af elementer fra populærkulturens ugeblade, reklamer og tegneserier. Et interessant værk er i den forbindelse Per Kirkebys *Den langløbede colt* fra 1966, hvor eleverne kan undersøge grænsen mellem billedkunst, film og tegneserier. I *Den langløbede colt* fremstilles cowboyen i en tegneserieagtig stil, men vi kan ikke se hans ansigtstræk og lærer ikke personen at kende - han er blot den mytologiske figur 'cowboy'. Popkunstnerne dyrker popidoler og statussymboler men med en venlig ironisk distance. Eleverne kender måske Andy Warhols billeder af Marilyn Monroe, Elisabeth Taylor m.fl.. Popkunsten provokerer ved at indhente dele af massekulturens kulturproduktion til billedkunstens finkulturelle verden for derved at pille den ned fra sin piedestal.

Elevspørgsmål:

- Er det kunst, når kunstneren 'blot' bruger på forhånd producerede industrielle og 'billige' materialer? Hvorfor bruger mange minimalistiske kunstnere en opstilling af materialer, der er gentagende, seriel og monoton? Hvad symboliserer denne opstilling?

Elevopgave: Industriel skulptur og 'moderne' livsstil.

- Lav et værk af masseproducerede materialer. Brug gentagelse, monoton og det serielle i jeres opstilling. Find derefter eksempler på arkitektur, der 'passer' til dit værk ud fra kriterierne: enkelhed i materialer og udtryk, gentagelse, monoton.
- Præsenter værk og billede af arkitektur for resten af klassen og besvar følgende spørgsmål: Kunne du bo 'minimalistisk'? Hvad siger dit værk og det valgte byggeri om mennesket, dets behov og det liv, der leves dér? Hvad betyder 'less is more'?

- Find evt. eksempler på minimalisme i litteratur og musik.

4) Kunstneren og materialet

Gennem kunsthistorien har kunstneren haft mange 'roller' og fremtrædelsesformer: Geniet, den unikke/genkendelig stil, samfundskritikeren, enspænderen, den gudsbenådede maler etc. Ofte møder vi kunstnerens personlige blik på virkeligheden, fremstillet på en genkendelig og unik måde, men i flere nyere værker er kunstneren anonym og helt forsvundet. Mange af Michael Kviums billeder er let genkendelige: groteske og forvredne menneskekroppe med scener fra de mere dystre sider af menneskelivet malet på en særligt *kviumsk* måde. En modsætning finder du fx i den såkaldte konceptkunst. Den opstår i 1960'erne, hvor kunstneren protesterer mod den traditionelle opfattelse af kunsten og kunstneren. Nu er kunstnerens idé eller værkets koncept det vigtigste, og i princippet kan enhver stå for selve udførelsen. Flere kunstnere får i dag deres assistenter til at lave deres værker.

I dag bruges alt tænkeligt materiale i kunsten. Velkendte eksempler fra kunsthistorien er Damien Hirst, der fx har beklædt et menneskekranium med diamanter, og kunstneren Piero Manzoni, der har konserveret sin egen afføring på dåse. Gennem kunsthistorien har materialet især været et middel. Pensel, maling og lærred blev i kunstnerens hænder til redskaber for produktionen af et ophøjet æstetisk udtryk. Eller marmor, træ, bronze etc. blev formgivet i skulpturen. Senere sniger industrielle, værdiløse og endda ulækre materialer som pis, bræk og fordærvet kød sig ind i kunsten. Måske fordi kunstneren vil vise, at også det hverdagsagtige, trivielle og ulækre er en del af mennesket og samfundet.

Eleveopgaver:

- Find et værk, der bruger sjove, spændende, utraditionelle, provokerende, industrielle, hverdagsagtige, kostbare, kedelige eller helt traditionelle materialer. Bruges materialet på en symbolsk måde? Hvilke associationer vækker materialet, og hvilke værdier forbinder du det med? Kommer materialet fra en særlig sammenhæng, fx industrien eller hverdagssituationer. Ændrer materialet betydning, når det indgår i et kunstværk, eller fremstår det som 'sig selv'? Rummer det et budskab?
- Med udgangspunkt i det valgte værk skal du besvare følgende: Hvordan fremtræder kunstnerens personlighed gennem værket? Hvilket budskab, vil han gerne formidle? Har budskabet et personligt udtryk eller det anonymt? Ser du kunstneren som en slags budbringer eller forvalter af noget sandt?
- Sammenlign evt. to forskellige perioder og beskriv forskelle og ligheder mellem de to perioder. Denne opgave kan være en uddybelse af den mindmap-gave, der blev brugt som forberedelse af museumsbesøget.

5) Et fotografisk blik på kunsthistorien

Kunsthistorien udvikler sig i tæt samspil med nye medier og nye teknologiske landvindinger. Kunsten afspejler med andre ord det forhold, at teknologien kan gribe ændrende ind i vores dagligdag, vores sanselige erkendelse af verden, vores sociale samværsformer, arbejdsrutiner etc. Jernbanens opståen resulterede ikke blot i nye rejsemuligheder men også i en ny måde at se og opfatte verden på. Fx henter impressionisterne inspiration i den flimrende opløsning af verden, der farer forbi uden for vinduet, mens H.C. Andersens første tur med Jernbanen satte sit præg på hans skrivestil.

Fotografiet har også i høj grad påvirket kunsthistorien. Man taler om, at der inden fotografiets opfindelse fandtes et såkaldt 'fotografisk blik' eller en 'fotografisk sult' i malerkunsten: ønsket om at gengive virkeligheden så præcist, realistisk og dermed også så *objektivt* som muligt. Linearperspektivet blev opfundet i renæssancen, hvor geometriske principper hjælper kunstneren til at male perspektiv og dybde i billedet på en så naturtro måde som muligt. Flere kunstmalere brugte også et *Camera Obscura*, hvor man kunne projicere et ydre motiv op på et lærred for derefter at 'male efter'. Maleriets objektive ambitioner blev naturligvis overtrumpet af fotografiet. Fotografi betyder direkte oversat 'lystegning', og teknisk set bliver virkelighedens lyspartikler overført til det fotografiske papir og oftest (i det 'vellykkede' billede) med en præcision og en detaljeringsgrad, der langt overgår maleriet. I 1839, da han så et fotografi for første gang, udrød den franske kunstner Paul Delaroche, 'fra i dag er maleriet dødt'. Han fik naturligvis ikke ret, men det er en kendsgerning, at maleriet blev påvirket af det nye medie. Mange kunstnere begynder at bruge fotografier i stedet for udførlige olieskitser og tegninger i maleprocessen. Andre fascineres og inspireres af fotografiet. Eksempelvis skildrer impressionismen ligesom fotografiet et øjeblik, ligesom flere impressionister inspireres af fotografiets til tider tilfældige og eksperimentelle beskæringer og kompositioner. Fra 1980'erne bliver fotografiet en anerkendt kunstform og er i dag et af samtidskunstens foretrukne medier.

Elevopgave: På sporet af fotografiet hos Christen Dalsgaard.

Christen Dalsgaard: *Stengangen på Sorø Akademi med portrætfigurer*, 1871.

Formål:

At eleverne gennem en billedanalyse af Christen Dalsgaards værk skal få kendskab til, hvordan kunstmalere brugte fotografiet som både et praktisk redskab og som inspiration f.eks. i forhold til komposition og beskæring.

Elevspørgsmål:

- Beskriv kompositionen i billedet. Hvordan er de forskellige personer placeret i forhold til billedets centrale begivenhed, dvs. eleven, der irttesættes af sin lærer?
- Se på fotografierne nedenfor. Christen Dalsgaard brugte dem som studie til sit store maleri. Man kalder Dalsgaards værker for historiefortællende malerier. På hvilken måde bruger han de fotografiske studier i den store fortælling, og hvorfor står personerne, som de gør? Hvordan skildrer han virkeligheden og dagligdagen på Sorø Akademi?
- Opfindelsen af fotografiet gør det mere almindeligt for kunstnere at *efterligne* fotografiets til tider tilfældige og eksperimentelle beskæringer og kompositioner. Forestil dig, at du skal tage et billede af noget, der bevæger sig hurtigt. Du trykker på udløseren, når du tror, det er det rette tidspunkt, men nogle gange er motivet måske kun halvt med på fotografiet – du var enten for hurtig eller for langsom. Andre gange kan en person gå ind foran motivet. Ofte ødelægger det dit billede, men af og til fanger kameraet et øjeblik, der måske utilsigtet tager sig spændende, iøjnefaldende, vildt ud. Flere malere efterligner denne tilfældighed i deres billedkomposition og beskæring, fordi det gør billedet mere 'virkeligt' eller 'autentisk'. Gå på jagt efter detaljer i Dalsgaards billede, der 'efterligner' fotografiets tilfældige øjeblikskomposition.

Adjunkt Thorvald Hansen

Elev fra Sorø Akademi

Dalsgaards olieskitser:

I dag fremhæver flere kunstkritikere det interessante ved Christen Dalsgaards små men omhyggeligt udførte olieskitser og detaljestudier fra omkring 1850'erne. Man kan kun gisne om, hvorvidt han selv opfattede disse close-ups som et nødvendigt onde (og derfor med begejstring hilste fotografiet velkomment som et tidsbesparende hjælpemiddel) eller om han brugte skitserne på en mere eksperimenterende og selvudviklende måde. I dag tildeles de opmærksomhed, fordi de er et eksempel på en mere moderne, tilfældig og dristig beskæring af detaljer og fragmenter. I dag finder vi en tilfældig og skæv komposition i den såkaldte snapshotæstetik, der er almindelig hos mange nyere kunstfotografer.

Christen Dalsgaard:
Ved Havegærdet, 1850

Christen Dalsgaard:
Studie fra et udhus, 1850

Elevopgave:

- Gå på jagt efter kunstværker, som I forbinder med fotografiet eller det fotografiske blik. I kan fx begrunde ligheden i et realistisk udtryk, skæve kompositioner, eller måske en tematisk lighed i form af fotografiets særlige evne til at fastholde fortiden, feriemindet, øjeblikket.